

AVRUPA'DA BU DEFA İSVİÇRE – AVRUPA BİRLİĞİ AYRIŞMASI TARTIŞILYOR

GİRİŞ

Bir süredir İsviçre ile Avrupa Birliği (AB) arasındaki her yönden yoğun ilişkilerde bazı dalgalanmaların olduğu görülmektedir. İngiltere'nin AB'den ayrılmasından sonra İsviçre ile ilişkilerinde de ayrışmayı çağrıştıracak gelişmelerin yaşanması "Brexit"ten sonra şimdi de bir de "Swexit" gerçekleşiyor savlarının ortaya atılmasına neden olmuştur.

İsviçre ile AB arasında uzun süre müzakere edilen ve metin üzerinde mutabakat sağlanan kapsamlı anlaşmanın İsviçre Federal Konseyi tarafında onaylanmayacağı bu yılın başında ilan edilmişti. Daha sonra AB ve İsviçre'nin de dâhil olduğu "Avrupa Serbest Ticaret Birliği – EFTA" ülkeleri arasındaki hukuki zemini ve mahkeme kararlarının tenfizini² sağlayan Lugano Anlaşmasında Brexit dolayısıyla İngiltere pürüzlerle karşılaşmıştı. Ayrıca İsviçre'nin savaş uçak alımında Avrupa firmalarını seçmeyerek Amerikan F35 uçaklarını tercih etmesi de ayrıca sorunlu bir gündem konusunu oluşturmuştu.

Bu gelişmeleri bir arada değerlendiren ekonomik çevreler, bu gelişmeleri İsviçre'nin AB'den ayrışmaya başladığının kanıtları olarak değerlendirmektedir.

AB İsviçre Kurumsal Çerçeve Anlaşması Görüşmeleri

İsviçre, AB ile ilişkilerini tek bir anlaşmaya dönüştürerek düzenli bir duruma getirmek amacıyla 2014 yılından beri AB ile "Kurumsal Çerçeve Anlaşması - Institutional Framework Agreement (IFA)" müzakerelerini yürütüyordu. Bu görüşmeler 2018 yılında sonuçlanmış ve bir anlaşma metni hazırlanmıştı. Buna rağmen anlaşmanın onay işlemi İsviçre bakımından sürüncemede kalmıştı. İsviçre Federal Konseyi 26 Mayıs 2021

¹ <https://www.tepav.org.tr/tr/ekibimiz/s/1257/Bozkurt+Aran>

² Yabancı bir ülkede alınan icrai nitelikteki bir mahkeme kararı hükümlerinin başka bir ülkede sonuçlar doğurması ve yerine getirilmesi sürecine kısaca tenfiz denilir.

Bu çalışmada ifade edilen bulgular, yorumlar, sonuçlar, öneriler ve görüşler tamamen yazar(lar)ına aittir. TEPAV'ın resmi görüşü değildir. © TEPAV, aksi belirtilmedikçe her hakkı saklıdır.

tarihinde yaptığı açıklama ile anlaşmanın onaylanmayacağını ve süreci sonlandırdığını ilan etmişti.

İlk planda bu açıklama İsviçre'nin AB ile ilişkilerini ayrıştırmaya başladığı şekilde tanımlanmış ve İsviçre'nin de İngiltere gibi AB ile ilişkilerinin bu karar ile "Swexit" olarak tanımlanabilecek aşamaya geldiği yorumlarına hız kazandırmıştır.

AB - İsviçre ilişkileri "kırkyamalı bohça" şeklinde tanımlanabilecek 20 temel ve ilave olarak farklı konuları kapsayan 100 ikili anlaşma çerçevesinde yürütülüyordu. Bu anlaşmalarla İsviçre'ye ikili ilişkilerde sağlanan kolaylıklar kısaca; *sorunsuz mal ticareti, hizmet ticareti, sınır denetimleri olmadan seyahat, AB genelinde yaşama ve eğitim hakkı, mesleki niteliklerin karşılıklı tanınması ve AB araştırma ve eğitim programlarına erişim hakkı* olarak tanımlanabilir. Kısacası anlaşmalar İsviçre'ye, AB pazarına tam "erişim" sağladığı gibi 1,4 milyon AB vatandaşının İsviçre'de ikametine ve 330 bin AB vatandaşının günlük olarak İsviçre'ye girmesine olanak vermişti.³

Kurumsal Çerçeve Anlaşması ile İsviçre'nin AB pazarına ulaşım olanaklarının güncellenmesi ve buna ilişkin uygulamaların seviyesinin yükseltilmesi amaçlanmıştır. Buna karşılık AB, ileride yapacağı hukuki düzenlemelerin İsviçre bakımından eş zamanlı kabul edilerek uygulanmasını ayrıca mevcut anlaşmalarda bulunmayan bir ihtilafların çözümü mekanizması getirilmesini öngörmüştü.

İsviçre kamuoyunda, AB düzenlemelerinin sonuçta otomatik olarak kabulüne yol açacak bu anlaşmanın İsviçre'nin tarafsızlığına ve egemenlik haklarına karşı bir girişim olarak değerlendirilmiştir. İşçi sendikaları anlaşmanın onaylanmaması için baskı yapmaya başlamıştır. Bu konuda doğan tepkiler anlaşmanın tamamlanmasını izleyen üç yıllık dönem içinde devam etmiş ve 2021'de anlaşmanın onaylanmayacağı ilan edilmiştir. Federal Konseyin ret kararından sonra yapılan kamuoyu yoklamalarında İsviçre vatandaşlarının "ayrışma" olarak nitelendirilebilecek bu kararı desteklemeye devam ettikleri ortaya çıkmıştır.

Diğer taraftan AB ve İsviçre ekonomik ve ticari ilişkileri yoğundur. 2019 yılı verilerine göre İsviçre mal ithalatının % 50'sini AB'den sağlamakta; ihracatının ise %41'ini AB'ye yapmaktadır. İsviçre AB'nin gerek ihracat gerek ithalat bakımından dördüncü büyük ticaret ortağıdır. Bu konuda Avrupa Parlamentosu için hazırlanan rapor AB İsviçre ekonomik ilişkileri bakımından ayrıntılı bilgiler içermektedir.⁴

MAHKEME KARARLARININ TENFİZİ

Lugano Konvansiyonu olarak bilinen düzenleme 2007 yılında AB ile İzlanda, Norveç ve İsviçre arasında müzakere edilmiş ve imzalanmıştır. Lihtenştayn dışındaki "Avrupa Serbest Ticaret Birliği – EFTA" ülkeleri Konvansiyona taraf olmuştur.

Anlaşma ile sivil ve ticari uyuşmazlıkların hangi mahkemelerin yargı yetkisine tabi olacağını açıklığa kavuşturulması ve verilen kararların sınır ötesi tenfizi amaçlanmıştır. İngiltere, AB üyesi olarak taraf olduğu Lugano Konvansiyonuna, AB'den ayrılmasını izleyen geçiş döneminin sonlandığı 1 Şubat 2021 tarihinden sonra ortaya çıkacak hukuki boşluğu gidermek amacıyla, yeniden taraf olmak üzere başvuruda bulunmuştur. Aksi takdirde İngiliz hukuk hizmetleri

³ S.Jones, B. Hall; "Swiss prepare for EU chill after quitting market Access talks"; The Financial Times; 28 Mayıs 2021.

⁴ [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/696174/EPRS_BRI\(2021\)696174_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/696174/EPRS_BRI(2021)696174_EN.pdf)

sektörünün, Norveç, İzlanda ve İsviçre piyasasında karşılaşacağı zorluklar nedeniyle karşılıklı olarak milyarlarca sterlin tutarında büyük bir kayba uğraması riski ortaya çıkacaktı.

İngiltere'nin bu girişiminin geçerli olabilmesi için Konvansiyonun imzacılarının tümünün açık rızalarının alınması gerekli idi. İngiltere, İzlanda, Norveç ve İsviçre'nin mutabakatlarını sağlamıştır.

Kritik aşama bundan sonra başlamıştır. AB Komisyonu Mayıs 2021'de Avrupa Parlamentosuna İngiltere'nin anılan Konvansiyona üyeliği için "onay" verilmemesini önermiştir.⁵ Komisyonun bu yaklaşımı, finans konularında İngiltere ile etkin bir iş birliği sürdüren İsviçre'de rahatsızlık doğurmuştur.

UÇAK ALIMI

İsviçre hükümetinin Avrupa yerine ABD'den 36 adet F-35A savaş uçağı satın alma kararı, Avrupa Birliği ile Kurumsal Çerçeve Anlaşmasının onaylamayacağını ilan edilmesinin ardından açıklanmıştır. İsviçre Hükümeti F35 savaş uçağı satın alma kararının tamamen ekonomik nedenlerden kaynaklandığını ileri sürmektedir. Bu çapta askeri alımların siyasi yönünün de bulunduğu ifade edilerek, AB - İsviçre ilişkilerinin, İsviçre'nin 1992 yılında Avrupa Ekonomik Alanına girmeyi reddetmesinden bu yana en düşük noktaya indiği de belirtilmektedir.⁶

Bu arada muharip jet uçaklarının Avrupa'da üretilmesi konusunda AB'de henüz ortak bir politika geliştirilmemiş olmakla beraber bu konuda Fransa Almanya arasında çalışmaların ilerlediğini belirtmekte yarar bulunmaktadır.

SON SÖZ

İsviçre AB ilişkilerinde anlaşmazlık alanlarının artmaya başladığı gözlenmektedir. Ayrışmanın devam etmesinin, AB ile ekonomik ilişkilerden büyük ölçüde yarar sağlamış bulunan İsviçre'ye olumsuz yansımaları olması beklenmektedir. AB ile ilişkileri düzenleyen 120 ikili anlaşmanın zaman içinde çağ dışı kalması ve yeni kurallar geliştirilmeyerek yetersiz duruma düşmesi kaçınılmazdır. Bu da tabiatıyla AB İsviçre ilişkilerinin tedrici olarak gerilemesi anlamına gelecektir.

İlişkilerde görülen durumun tabiatıyla İsviçre için "Brexit" kadar kısa sürede önemli sonuçlar doğurması da beklenmemektedir. Bununla beraber "Swexit" tabirinin Avrupa gündeminde bilinen bir kavram olmaya devam edeceği anlaşılmaktadır.

İsviçre'nin AB ile ilişkilerini etkileyen kararların ana hareket noktası ticari kaygılardan ziyade ülkedeki mahalli ve ulusal ölçüde uygulanan "doğrudan demokrasi" anlayışını sağlayan siyasi yapının bozulacağı endişesinden kaynaklanmaktadır.

⁵ <https://ukandeu.ac.uk/the-facts/what-is-the-lugano-convention/>

⁶ <https://www.swissinfo.ch/eng/-eu-swiss-relations-have-sunk-to-their-lowest-point-since-1992-/46772292>